

Sjekkliste for egenrevisjon

1 GENERELLE KRAV TIL GÅRDEN

© Matmerk
Versjon 2020.1

Spørsmål som krever dokumentasjon vises med symbolet

Spørsmål med veiledning Til hvert sjekkløstpunkt er det knyttet en veiledning som gir deg bedre bakgrunn for din gjennomgang av sjekkløstpunktene.

1.1 MÅL FOR DRIFTA

1.1.1 Har du satt konkrete mål for produksjonen?

Eksempler på produksjonsmål:

- å øke utbyttet av melkeproduksjonen til xx kroner per liter
- å oppnå høyere slaktevekt
- å øke/ redusere grovførandelen med xx prosent
- å øke avlingene med xx prosent
- å heve kvalitetsnivået på produktene fra gården
- å bruke færre/rimeligere / mer miljøvennlige innsatsfaktorer

Skriv ei setning eller to om hva du konkret har mål om å oppnå, for eksempel:

- «Jeg har mål om å øke antall lam per søye til 2,0 innen 2 år.»
- «Jeg har mål om å produsere med minst mulig bruk av plantevernmidler.»
- «Jeg har mål om å oppnå matkvalitet på hveteavlingen.»

En anbefaler også at en setter opp konkrete tiltak for hvordan en skal nå målene og at en gjør det sammen med andre involverte i drifta.

1.2 OVERSIKT OVER DOKUMENTASJON

1.2.1 Er all nødvendig dokumentasjon knyttet til KSL og drifta oversiktlig og lett tilgjengelig for dem som skal se den?

Sørg alltid for å ha oversikt over aktuell dokumentasjon. Oversikten behøver ikke være detaljert. For dokumenter som er viktige for den daglige drifta, bør det finnes en skriftlig oversikt, slik at andre personer i drifta kan finne dem ved behov.

Eksempler på aktuell dokumentasjon:

- gjødslingsplaner og jordanalyser
- tilsynsrapporter
- rapporter fra el-kontroller

Har du blitt trukket ut til KSL-revisjon?

Hvis du skal få KSL-revisjon, plikter du å ha all nødvendig dokumentasjon lett tilgjengelig, uansett hvilket dokumentasjonssystem du har brukt. Alle dokumentasjonskrav er spesifikt angitt i KSL-standardene.

Ta vare på tilsynsrapporter

Ta vare på offentlige tilsynsrapporter, så du kan dokumentere det når du har hatt tilsynsbesøk. Selv om det ikke er funnet avvik eller mangler hos deg, skal du ha fått en skriftlig rapport for å kunne dokumentere tilsynet.

Hvor lenge skal dokumentene oppbevares?

Når det stilles krav om dokumentasjon, er hovedregelen at du skal oppbevare dokumentene så lenge de er aktuelle og har betydning for drifta. I noen tilfeller angir regelverket hvor lenge dokumentene skal arkiveres. Dette står i så fall i veiledningen til de spørsmålene i sjekklista det gjelder.

§ Krav

Internkontrollforskriften

Lovkrav

1.3 REVISJON OG AVVIK

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.3.1 Har du lukket eventuelle avvik fra KSL-revisjon eller egenrevisjon innen angitte frister?

Hvis det blir funnet avvik ved drifta av gården din, må du lukke dem innen fristen. Dersom avvikene er blitt påvist i en KSL-revisjon, skal du også melde fra til Matmerk når du har lukket dem.

Er det mulig å få utsatt fristen?

Ja, du kan få utsettelse hvis du ikke får lukket avviket innen fristen.

Avvik som er oppdaget i forbindelse med egenrevisjonen: Noter i arbeidsplanen hvorfor du ikke har lukket avviket, og sett en ny frist.

Avvik som er påvist under en KSL-revisjon: Kontakt Matmerk for å få utsatt fristen. Du må begrunne hvorfor du trenger utsettelse.

1.4 SPORING AV DRIFTSMIDLER OG PRODUKTER

1.4.1 Har du oversikt over alle driftsmidler du har kjøpt, og alle produkter du har solgt fra gården (ett ledd fram og ett ledd tilbake)?

Hvem kjøper du fra?

Det skal være mulig å spore hvor du har kjøpt driftsmidlene du bruker på gården, slik som gjødsel, fôr og plantevernmidler. Så langt det er praktisk mulig, skal det også kunne spores hvor på gården driftsmidlene er brukt, for eksempel at handelsgjødsel er brukt på ulike skifter, og at innkjøpt fôr er brukt til ulike dyr/dyreslag.

Hvem selger du til?

Det skal også være mulig å spore hvem du selger produktene dine til. Ved direkte salg skal næringsmidler eller fôr du selger, være hensiktsmessig merket eller identifisert for at de skal være lettere å spore.

Bruker du regnskapet som grunnlag for sporingen?

Hvis du bruker regnskapet med bilag til å spore kjøp og salg, må regnskapet være lett tilgjengelig. Det generelle sporingskravet er at det skal være mulig å spore ett ledd fram og ett tilbake.

Hvorfor er det viktig å kunne spore det du kjøper og selger?

Sporingsopplysningene skal særlig bidra til å

- sikre rask og målrettet tilbaketreking av fôr- og matvarer som ikke er trygge
- gi grunnlag for målrettet og nøyaktig informasjon til forbrukerne om maten
- sette tilsynsmyndigheten i stand til å vurdere og eventuelt håndtere risikoer som produsentene ikke kan håndtere på egen hånd

Sporing av dyr

Krav til sporing av dyr er omtalt i sjekklister for de ulike dyreartene.

§ Krav

Matlovsforskriften	Lovkrav
Bokføringsloven	Lovkrav

1.5 HELSE OG HYGIENE

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.5.1 Vet du at du skal melde fra til Mattilsynet og varemottakerne hvis du mistenker at produktene dine er helseskadelige, og at du i så fall skal ha rutiner for å tilbakekalle de aktuelle produktene?

Hvis du har grunn til å mistenke at du har solgt helseskadelige produkter, skal du umiddelbart varsle Mattilsynet og varemottakerne dine. Videre skal du stanse omsetningen eller trekke tilbake produktene fra markedet for å forebygge eller redusere eventuelle skadevirkninger.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

1.6 GJØDSLINGSPLAN OG JORDPRØVER

1.6.1 Har du en gyldig gjødslingsplan med representative jordprøver og skiftekart for i år?

Alle gårder som mottar produksjonstilskudd, skal ha utarbeidet en **gjødslingsplan** før hver vekstsesong. Dette gjelder også for Debio-godkjente gårder. Hvis drifta er enkel eller ekstensiv og gjødslingsbehovet for de enkelte skiftene varierer lite fra år til år, kan kommunen godkjenne at gjødslingsplanen gjelder for inntil 5 år.

Representative jordprøver skal i hovedsak tas hvert 4.–8. år. Jordprøvene skal analyseres ved et laboratorium som har bestått ringtest for jordanalyser. Leier du jord, skal du kunne legge fram jordprøver senest det andre året i leieavtalen, eventuelt det andre året på rad med en ettårs leiekontrakt.

Hva kan skje hvis du mangler gjødslingsplan eller sprøytejournal?

- Areal- og kulturlandskapstilskuddet ditt kan bli redusert med 20 prosent – eller 40 prosent hvis du mangler begge deler.
- Hvis du har svart «ja» i forbindelse med en søknad om produksjonstilskudd uten at du har en gjødslingsplan og/eller sprøytejournal, vil du i tillegg få redusert tilskuddet ditt fordi du har gitt feil opplysninger.
- Du vil få avslag hvis du søker om regionalt miljøtilskudd.

Hva kan skje hvis gjødslingsplanen eller sprøytejournalen er mangelfull?

- Dersom du får regionalt miljøtilskudd, kan dette bli redusert med inntil 50 prosent hvis gjødslingsplanen er mangelfull, inntil 25 prosent hvis sprøytejournalen er mangelfull, og inntil 75 prosent hvis begge er mangelfulle.

Hva skal gjødslingsplanen inneholde?

Gjødslingsplanen skal omfatte alt jordbruksareal som gården disponerer i vekstsesongen. Den skal inneholde et **skiftekart/feltkart** med oppgitt målestokk som tydelig viser skifteinndelingen. Planen skal settes opp skiftevis, basert på blant annet resultater av jordprøver.

Skiftekartet/feltkartet skal også vise eventuelle forekomster av meldepliktig ugras. Andre aktuelle områder som kan tas med, er grøfter, miljøregistreringer og erosjonsrisiko.

§ Krav

Forskrift om gjødselplanlegging	Lovkrav
---------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.6.2 Bruker du gjødslingsplanen aktivt, og noterer du de faktiske gjødselmengdene som er brukt denne sesongen?

Det er viktig å avpasse gjødselmengden etter næringstilstanden i jorda, veksten som skal dyrkes der, og forventet avlingsnivå for veksten. Dersom vekstforholdene utvikler seg annerledes enn det som er forutsatt i gjødslingsplanen, må du ta hensyn til dette når du gjødsler.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Forskrift om gjødselsplanlegging	Lovkrav

1.7 LAGRING OG BRUK AV HUSDYRGJØDSEL

1.7.1 Er husdyrgjødsel kun spredd på dyrket jord eller på innmarksbeite som kommunen har godkjent som spredeareal?

Husdyrgjødsel skal bare spres på godkjent spredeareal. Gårder med husdyr skal disponere over et tilstrekkelig areal for å spre gjødsel – normalt minst fire dekar fulldyrket jord per gjødseldyreenhet (GDE).

Du kan søke kommunen om å få innmarksbeite godkjent som spredeareal. Utmarksareal kan ikke godkjennes som spredeareal.

Hvis du bruker husdyrgjødsel, skal det stå i gjødslingsplanen.

Avvik fra kravet til spredeareal

Gårder som ved hjelp av næringsbalanseregnskap kan dokumentere at de har underskudd av tilført næringsstoff på det jordbruksarealet de disponerer, kan søke kommunen om å få redusert kravet til spredeareal. I områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning kan kommunen stille krav om større spredeareal.

Tilleggskrav

For leid areal, ved avtale om å spre gjødsel på gårder i nærheten og ved salg av husdyrgjødsel må du normalt ha en skriftlig avtale for minst fem år.

Enkelte gårder disponerer ingen eller for små arealer til å få spredd husdyrgjødsel på. Slike gårder skal ha en plan for håndtering av gjødsel og en avtale med mottakeren av gjødsel. Dette skal sikre at de håndterer gjødsel på en forsvarlig måte.

I områder som er definert som sårbare områder etter EUs nitratdirektiv i forskrift om organisk gjødsel, skal tilførselen av husdyrgjødsel ikke overstige 17 kg total nitrogen per dekar.*

* Dette gjelder områder med avrenning til Glommavassdraget, medregnet Lågen og Vormå, Haldenvassdraget og øvrige områder med avrenning til Oslofjorden mellom svenskegrensa og Strømtangen fyr samt til indre Oslofjord (innenfor Drøbaksterskelen).

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Veileder gjødsselforskriften (organisk opphav)	Lovkrav

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.7.2 Dersom du har spredt husdyrgjødsel uten nedmolding eller nedfelling, er denne spredt innen 1. september (eller en seinere dato fastsatt av kommunen)?

Spre gjødsla i vekstsesongen – aller helst om våren

Husdyrgjødsel skal så langt det er mulig spres i vekstsesongen – i perioden fra våronnstart til 1. september, og helst om våren når planteveksten tar til. Hvis du sprer husdyrgjødsel uten nedmolding eller nedfelling i jorda, bør du gjøre det så tidlig i vekstsesongen at det er mulighet for betydelig gjenvækst som kan høstes eller beites. Gjødsla skal være spredd innen 1. september – dersom ikke kommunen har bestemt noe annet.

Regler for gjødselspredning om høsten

Med nedmolding eller nedfelling er det tillatt å spre husdyrgjødsel fram til og med 1. november. I områder med alvorlig forurensning eller fare for alvorlig forurensning kan kommunen bestemme at det ikke er tillatt å spre husdyrgjødsel med nedmolding eller nedfelling i hele eller deler av perioden fra 2. september til 1. november.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.3 Har du moldet ned husdyrgjødsel som er spredt på åpen åker, innen 18 timer?

Sprer du husdyrgjødsel på åpen åker, skal du molde den ned straks og seinest innen 18 timer. Begrens luktulempen og ulemper som følge av partikkelspredning, dersom du gjødsler i nærheten av boliger.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.4 Har du spredt husdyrgjødsel i perioden fra 15. februar til 1. november og kun på snø- og frostfri mark?

I perioden fra 2. november til 14. februar er det ikke tillatt å spre husdyrgjødsel. Det er heller ikke tillatt å spre husdyrgjødsel på snødekt eller frossen mark.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.5 Har du kontrollert gjødsellageret i løpet av de siste 12 månedene?

Du skal jevnlig kontrollere at gjødselanlegget fungerer som det skal, og at det er fritt for lekkasjer.

Spesielle krav

- Lager for flytende gjødsel skal ha tette konstruksjoner i gulv, vegger, porter, osv.
- Landkummer skal i tillegg ha tak eller flytende dekke.
- Gjødseldammer skal ha tett bunn.
- I gjødselgroper for sau og gjødselrenner for pelsdyr m.m., skal bunnen, sidene og porten være tette.
- For nye og større anlegg for svine- og fjørfehold er det påbudt å bruke innredningssystemer for husdyr som reduserer ammoniakkutslippet.
- Fast strøblandet gjødsel som har flytende overskudd, dvs. mindre enn 25 prosent tørrstoff, skal lagres på tett bunnplate og skjermes med tette kanter. Bunnplaten skal ha fall til sluk og en tett oppsamlingskum for sig fra gjødsla.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.7.6 Har du nok lagringskapasitet til at du kan lagre gjødsla inntil det er tillatt å spre den (minimum 8 måneders lagringskapasitet)?

Når du planlegger kapasiteten på gjødsellageret, må du ta hensyn til at husdyrgjødsel så langt det er mulig skal spres i vekstsesongen – i perioden fra våronnstart til 1. september. Kommunen kan bestemme at det ikke er tillatt å spre husdyrgjødsel med nedmolding eller nedfelling i hele eller deler av perioden fra 2. september til 1. november.

Du må uansett ha en lagringskapasitet på minst 8 måneder.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.7 Dersom du lagrer husdyrgjødsel på bakken, er gjødsla skjermet mot overflatevann og plassert hensiktsmessig for å hindre avrenning?

Gjødsel som inneholder mer enn 25 prosent tørrstoff, og som omdannes i løpet av lagringsperioden, kan du lagre direkte på bakken. Slike gjødselhauger skal skjermes mot overflatevann. Kommunen kan også stille krav om skjerming mot nedbør.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.8 Samler du opp gjødsla fra luftegårder og utendørs taller slik at den ikke kan skade miljøet?

Utendørs drift på taller eller luftegårder må innrettes slik at gjødsla kan fjernes på en enkel måte fra fôringsplasser, hvileplasser og eventuelle trafikkarealer mellom disse. Væskeoverskudd skal samles opp og lagres dersom det kan skade miljøet. Gjødsel fra luftegårder skal fjernes regelmessig, og minst én gang i året. Gjødsel skal da spres eller lagres på en tilfredsstillende måte.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.9 Har gjødselkummer/-dammer høyt nok rekkverk til at de er godt nok sikret både sommer og vinter?

Gjødselkummer og -dammer skal ha tilstrekkelig helårssikring. Gjødselkummer med vegger som når mindre enn 1,5 meter over terrenget, og alle gjødseldammer, skal ha gjerde, og samlet høyde fra terrenget til toppen av gjerdet skal være minst 1,5 meter. Kumvegger som når mer enn 1,5 meter over terrenget, skal ha en klatreavviser på toppen.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.7.10 Har gjødselkummer en innvendig stige eller annen redningsinnretning?

Alle gjødselkummer skal ha innvendige stigtrinn eller andre redningsinnretninger.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.8 BRUK AV AVLØPSSLAM, KOMPOST, BIOREST ELLER ANNEN ORGANISK GJØDSEL

1.8.1 Følger du gjeldende regelverk og bruksbegrensningene for avløpsslam, kompost, biorest og annen organisk gjødsel?

Biorest er den massen som blir igjen etter at gassene er fjernet i et biogassanlegg.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Regler for bruk av organisk gjødsel

Før gjødselvarer som er basert på organisk avfall, er det visse bruksbegrensninger. Du kan blant annet ikke bruke ubegrensede mengder av dem, og du kan ikke bruke dem på alle slags arealer. Bruksbegrensningene skal redusere smittefaren for planter, dyr og mennesker. Hva slags begrensninger som gjelder, kommer an på hvilket organisk avfall gjødsel er basert på, og kvaliteten på de ferdige varene.

Produktene skal være registrert hos Mattilsynet, slik alle gjødselvarer skal. Dette er det ekstra viktig å være oppmerksom på for produkter som inneholder avfall fra næringsmiddelindustrien. Dette kan gjelde gjødsel, jordforbedringsmidler, dyrkingsmedier, komposteringspreparater og vekststoffer som inneholder råmaterialer som for eksempel næringsmiddelavfall, planterester, slakteriavfall, kjøttbeinmel, fiskeavfall og husholdnings- eller storkjøkkenavfall.

Les varedeklarasjonen eller følgedokumentene for produktene. Der finner du opplysninger om hvordan produktene skal brukes, lagres og behandles.

Regler for bruk av avløpslam

Leverandører av avløpslam har ansvar for å dokumentere at slammet er fritt for smittestoffer, og at det ikke inneholder mer tungmetaller enn tillatt. Når du mottar slam, vil du få en varedeklarasjon som beskriver slammets gjødslingsegenskaper og eventuelle kalkvirkning. Varedeklarasjonen skal også angi bruksbegrensningene for slammet. Avhengig av kvalitetsklasse er det tillatt å bruke inntil 2 eller 4 tonn slamtørrestoff per dekar i løpet av en tiårsperiode. Mattilsynets regionkontor kan gjøre unntak fra disse mengdebegrensningene.

Hvis du dyrker grønnsaker, poteter, bær og frukt

Du kan ikke spre avløpslam på arealer der du dyrker grønnsaker, poteter, bær eller frukt. Disse vekstene kan først dyrkes tre år etter siste dato for spredning av slam på arealet (frukt og bær kan ikke høstes før det har gått 3 år fra sprededatoen).

Slam må heller ikke spres på eng eller brukes i gartnerier.

Når og hvordan skal du spre slammet?

Du skal ikke spre slam på snødekt eller frossen mark og uansett ikke i perioden fra 2. november til 14. februar. Når du har spredd slam, skal du molde det ned straks og seinest innen 18 timer.

Begrens luktulempet.

Før oversikt over hvilke mengder du har brukt, og hvilke arealer slammet er spredt på.

Før protokoll

Når du har brukt avløpslam, skal du føre protokoll for

- mengde, dato og spredeområde
- dato for høsting av gras eller andre fôrvekster, eller dato for slipp av dyr på beite der slammet er spredt

Oppbevar protokollen i minst 4 år.

Vitenskapskomiteens risikovurdering ved bruk av slam finner du på vkm.no.

Hvis du bruker kjøttbeinmel

Oppbevar kjøttbeinmelet slik at husdyr ikke får tilgang til det og kan spise av det.

Det er ikke tillatt å bruke ublandet kjøttbeinmel (eller andre bearbejdede animalske proteiner) på eng.

Vent i 21 dager

Du må vente i minst 21 dager før du kan bruke organisk gjødsel og jordforbedringsmidler som inneholder animalske biprodukter, på eng og beiteområder der du dyrker vekst som skal brukes som fôr til produksjonsdyr.

Unntak

Forbudet og begrensningene gjelder ikke husdyrgjødsel. Forbudet gjelder heller ikke bruk av organisk gjødsel og jordforbedringsmidler som inneholder animalske biprodukter på arealer der produksjonsdyr ikke har adgang, eller der du ikke høster fôr før minst 21 dager etter spredning.

Før protokoll

Når du har brukt kjøttbeinmel eller andre bearbejdede proteiner, skal du føre protokoll for

- mengde, dato og spredeområde

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

· dato for høsting av gras eller andre fôrvekster, eller dato for slipp av dyr på beite der produktene er spredt

Oppbevar protokollen i minst 2 år.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.8.2 Dersom du har brukt avløpsslam på gården, har du sendt melding til kommunen om det?

Skal du bruke avløpsslam, må du melde fra til kommunen seinest 2 uker før du får den første leveringen av slam. Meldingen skal blant annet inneholde en vurdering av alle forhold som kan ha innvirkning på agronomiske, forurensningsmessige, sikkerhetsmessige, helsemessige og hygieniske forhold ved bruken.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.8.3 Har du dokumentert faktisk bruk av organisk gjødsel (biorest, kompost, avløpsslam, husdyrgjødsel) ?

Bruker du slam eller annen organisk gjødsel skal det inngå i gjødslingsplanen din og mengde brukt pr dekar skal registreres.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.9 LAGRING OG BRUK AV PLANTEVERN MIDLER

1.9.1 Kan du dokumentere at plantevernmidler kun er brukt av personell med gyldig autorisasjon?

Plantevernmidler kan bare brukes av personer som har autorisasjon. Å **bruke plantevernmidler** omfatter i denne sammenhengen både å **blande** slike midler og å **spre** eller **påføre** dem.

Autorisasjonen er gyldig i ti år fra man avlegger prøve. Dersom det er andre enn du selv som har utført sprøytinga, skal du føre personens navn inn i plantevernjournalen, sammen med en kopi av hans eller hennes autorisasjonsbevis.

Autorisasjonskravet gjelder ikke for preparater som er godkjent for bruk i hobbyhager og på stueplanter.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
-------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

 1.9.2 Oppfyller du kravene til integrert plantevern, beskyttelse av vannmiljø og journalføring ved • å følge de åtte prinsippene for integrert plantevern • å treffe tiltak for å redusere risikoen for forurensning av vann • å føre plantevernjournal (journal for integrert plantevern, journal for vannbeskyttelse og sprøytejournal)

Når du bruker plantevernmidler på gården, skal du føre plantevernjournal. Den består av tre deler:

Del 1 – journal for integrert plantevern

Her beskriver du hvilke prinsipper du har fulgt. Hvis du har brukt kjemikalier, skal du også angi hvilke alternativer du vurderte først. I tillegg skal du oppgi en begrunnelse for valgene du har gjort.

Del 2 – journal for vannbeskyttelse

Her beskriver du tiltak du har truffet for å redusere risikoen for vannforurensning ved sprøyting i nærheten av vannforekomster. Eksempler på tiltak kan være å opprette buffersoner til overflatevann og drikkevannskilder, dysevalg og vaskeplasser som reduserer faren for forurensning.

Del 3 – sprøytejournal

Her fører du opplysninger om

- hvilke skifter og kulturer som er sprøytet
- hvilke skadegjørere det dreier seg om
- hvilke preparater som er brukt, og i hvilke doser
- hvem som har utført sprøytinga
- dato når sprøytinga er utført

Oppbevar sprøytejournalen i minst 3 år.

Når det andre som står for sprøytinga

Som gårdeier er du også ansvarlig for at det blir ført plantevernjournal dersom det er andre som sprøyter. Det skal stå i plantevernjournalen hvilket område plantevernmiddelet er brukt på. Kravet om å føre plantevernjournal gjelder også for bruk av beisemidler til settepotet og ved bruk av nytte dyr og mikroorganismer. Det skal også føres journal for planteekstrakter og plantevernmidler (inkl. godkjente basisstoffer) som blir brukt i økologisk landbruk.

Informasjon om godkjente basisstoffer finner du på mattilsynet.no.

Kulturspesifikke veiledninger

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) har i samarbeid med NIBIO utarbeidet veiledere som viser hvordan du kan bruke de åtte prinsippene for integrert plantevern i utvalgte kulturer. Veilederne gir deg oversikt over tiltak som har betydning for plantevern, og har også med en kort begrunnelse og lenker til mer informasjon. Ikke alle foreslåtte tiltak vil passe for alle eller overalt, og veilederne er derfor ikke ment som en liste med krav, men som en hjelp og inspirasjon til å følge forskrift om plantevernmidler.

Mal for plantevernjournal og kulturspesifikke veiledere finner du på nlr.no.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Veileder om avdriftsreduksjon	Lovkrav
Mal for plantevernjournal (NLR)	Lovkrav
Kulturspesifikk veileder (NIBIO)	Lovkrav

		Svar
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9.3 Oppbevarer du plantevernmidlene slik det står på etiketten og i et avlåst skap eller rom som er tydelig merket med giftmerket og ordet «GIFT»?

Slik oppbevarer du plantevernmidler riktig:

- Oppbevar midlene slik det står på etiketten (f.eks. «lagres frostfritt»).
- Ha dem i et tett og avlåst skap eller rom som er tydelig merket med giftmerket og ordet «GIFT».
- Hold skapet eller rommet rent, og sørg for kontinuerlig og effektiv ventilasjon dersom preparatene krever det.
- Ikke oppbevar annet enn plantevernmidler og eventuelt andre kjemikalier, inkludert flytende gjødselblandinger, i skapet eller rommet.
- Oppbevar åpne pakninger i en lukket og tett beholder.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
-------------------------------	---------

1.9.4 Er plantevernmidlene brukt i samsvar med godkjent etikett?

Følg bruksanvisningen

Bruk alltid plantevernmidler i samsvar med bruksanvisningen som står på merkelappen, og sjekk at merkelappen er en godkjent etikett. Det er forbudt å bruke plantevernmidler utenfor det godkjente bruksområdet eller å overskride tillatt dosering/konsentrasjon.

Når et plantevernmiddel ikke lenger er godkjent

Hvis et plantevernmiddel mister godkjenningen sin, kan du bruke og oppbevare det i inntil 18 måneder, med mindre Mattilsynet har vedtatt noe annet.

Følg avviklingsreglene for bruk av preparater som ikke lenger er godkjent, og avviklingsreglene for preparater med gamle etiketter (se produktkataloger og mattilsynet.no).

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Mattilsynet plantevernmidler- Godkjente produkter og virksomheter	Lovkrav

1.9.5 Sprøyter og rengjør du spredeutstyret slik at det ikke er fare for forurensning av vann?

Det er forbudt å spre plantevernmidler nærmere enn 3 meter fra overflatevann og 50 meter fra drikkevannsbasseng. Ved bruk av avdriftsreducerende dyser kan avstanden reduseres.

Rester i sprøytetanken skal fortynnes (helst minst 5 ganger) og sprøytes ut på den sprøytete kulturen. Fylling og vasking av spredeutstyret og rengjøring av tomemballasjen skal skje på et sted hvor vaskevannet ikke forurenses jord eller vann. Alle sprøyter som er solgt etter 1. januar 2001 og med større tank enn 600 liter, skal ha skylletank og skylledyse.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Bruk av plantevernmidler nær vann	Lovkrav
Tiltak som gir avdriftsreduksjon ved bruk av plantevernmidler	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.9.6 Merker du arealer som er behandlet med plantevernmidler, og som er åpne for allmenn ferdsel, med plakater i samsvar med Mattilsynets mal?

Hvis du bruker plantevernmidler på arealer som er åpne for allmenn ferdsel, har du plikt til å informere offentligheten om dette.

Sett opp plakater

Merk arealene med plakater i samsvar med Mattilsynets mal. Du skal også merke veier eller stier som fører inn i arealet. Plakatene skal stå i minimum sju dager, og fjernes senest tre uker etter at du er ferdig med sprøytingen, med mindre det står en annen frist på produktemballasjen.

Informér aktører med spesielle interesser

De som har spesielle interesser i eller inntil sprøytefeltet, slik som birøktere, reineiere eller beiteberettigede, skal ha beskjed i god tid før du skal utføre sprøytingen.

Mal for plakater finner du på mattilsynet.no.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Mattilsynet Advarselsplakat plantevern	Lovkrav

1.9.7 Er spredeutstyret funksjonstestet i løpet av de siste 3 årene?

Alle som eier eller bruker spredeutstyr for plantevernmidler, er ansvarlige for at utstyret er funksjonstestet og har registreringsmerke.

Spredeutstyret du bruker på gården, må oppfylle visse tekniske krav, og alle deler og komponenter skal være fri for lekkasjer. Dette skal kontrolleres i en funksjonstest. Testen er gyldig i fem år.

Les mer om funksjonstesting av spredeutstyr på mattilsynet.no.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Veileder til funksjonstesting av spredeutstyr	Lovkrav

1.9.8 Overholder du behandlingsfristen ved bruk av plantevernmidler, og dokumenterer du dette med datoen for innhøsting?

Hva er behandlingsfristen?

Behandlingsfristen er minstetiden mellom siste gang du har lov til å behandle et areal med kjemiske plantevernmidler, til du høster inn fra arealet. Du finner behandlingsfristen på produktets etikett

For at myndighetene skal kunne kontrollere at du overholder behandlingsfristen, er du pålagt å dokumentere tidspunktet for innhøsting.

Dersom du har brukt kjemiske plantevernmidler på et beiteareal, gjelder behandlingsfristen tiden fra behandling til du slipper dyra ut på beite.

§ Krav

Plantevernforskriften	Lovkrav
-----------------------	---------

1.10 LAGRING AV DRIFTSMIDLER, PUNKTUTSLIPP OG AVFALLSHÅNDTERING

1.10.1 Lagrer du innkjøpt mineralgjødning på en sikker måte?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Med «sikker måte» mener vi en lagringsmåte som hindrer at gjødsla kan komme på awei, og som verner liv, helse, miljø og materielle verdier mot uhell og ulykker.

Kravene til oppbevaring av mineralgjødsla er strenge. Les mer i *forskrift om utgangsstoffer for eksplosiver § 14*. Ifølge hovedregelen skal gjødsla oppbevares utilgjengelig for uvedkommende og være forsvarlig innlåst eller inngjerdet. Hvis risikoen tilsier det, kan det også være nødvendig med kameraovervåking, vakthold, alarm eller ekstra innbruddssikring. I tillegg skal du ha oversikt over hvem som har adgang til gjødsellageret.

Ingen unntak for gjødsla med over 28 prosent nitrogen

For mineralgjødsla med over 28 prosent nitrogen (N) fra ammoniumnitrat (NH₄NO₃) gjøres ingen unntak fra hovedregelen.

Mulig unntak for gjødsla med 16 til 28 prosent nitrogen

For mange bønder kan det være vanskelig å oppfylle de strenge kravene. Du kan derfor få unntak fra hovedregelen dersom det er uforholdsmessig vanskelig for deg å lagre gjødsla slik regelen krever. Forutsetningen er at nitrogenandelen i gjødsla ikke overstiger 28 prosent.

I så fall skal du oppbevare gjødsla på én av følgende måter:

- under daglig oppsyn på et område som er skjermet fra offentlig vei, og som ikke er lett synlig eller tilgjengelig for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn avlåst i en egnet bygning uten tilgang for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn på et avlåst område som ikke er lett tilgjengelig for uvedkommende
- under jevnlig oppsyn i en annen egnet låsbar innretning som ikke er lett tilgjengelig for uvedkommende

Hva innebærer daglig tilsyn?

Daglig tilsyn vil si at personer som er tilknyttet virksomheten, oppholder seg i nærheten av lageret og hver dag ser at alt er i orden.

Hva innebærer «jevnlig tilsyn»?

Å ha jevnlig oppsyn med gjødsellageret innebærer å kontrollere det minst en gang i uka. Hvor hyppig du bør kontrollere lageret, henger sammen med hvor raskt du vil kunne oppdage om gjødsla er på awei.

Du behøver ikke å stå for det jevnlige tilsyn selv. Det kan også utføres av andre dersom det er mest hensiktsmessig. Dokumenter det skriftlig dersom du har en avtale med noen som utfører oppsynet for deg.

Hva er «en egnet bygning»?

Med dette menes en bygning som ivaretar både sikkerhet og sikring på en god nok måte.

Hva er «en annen egnet låsbar innretning»?

Det kan for eksempel være en låsbar presentasjon av robust materiale.

Varsle KRIPOS ved tyveri eller svinn

Det er viktig at tyveri eller svinn blir oppdaget så tidlig som mulig, og at du raskt varsler om slikt til KRIPOS på telefon 23 20 8010 eller tips.kripos.no.

Har du kjøpt gjødsla sammen med andre?

Hvis dere er flere som kjøper gjødsla sammen, må dere opplyse til selgeren hvem som skal ha tilgang til gjødsla. Hvis ikke dere gjør dette, plikter den som står for innkjøpet, å registrere seg i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) sin database over forhandlere av mineralgjødsla (se dsb.no).

Les mer

Du kan lese mer om reglene for lagring av gjødsla på dsb.no. Her finner du også gode tips om hvordan du lagrer gjødsla.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

§ Krav

Forskrift om håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver	Lovkrav
---	---------

1.10.2 Lagrer du fôr i siloanlegg eller rundballer slik at det ikke er fare for avrenning?

Silopressaft skal samles opp, lagres og brukes slik at den ikke skader miljøet – enten du lagrer den i silo eller i rundballer.

Hvordan lagre rundballer

Rundballer bør helst lagres på mark der saft som renner av, kan infiltreres i grunnen, og der avrenningen kan kontrolleres gjennom drenering. Terrengnet bør være mest mulig flatt, og rundballene bør lagres i god avstand fra vassdrag, brønn eller annet vannforsyningssystem. En egen lagerplass med tett dekke og oppsamling av pressaft kan være nødvendig dersom lagring direkte på bakken skader miljøet. Rundballer må ikke lagres på flomutsatte arealer.

Planlegger du å oppgradere siloanlegget eller å bygge nytt?

Landbruks- og matdepartementet har fastsatt tekniske retningslinjer for oppsamling og disponering av silopressaft. Disse må du følge både hvis du skal utvide eller utbedre gårdens siloanlegg, og hvis du skal bygge helt nytt. Planene må være godkjent av kommunen før arbeidet kan gjennomføres. I særlige tilfeller kan kommunen gjøre unntak fra de tekniske retningslinjene. Før du tar anlegget i bruk, skal det være kontrollert og godkjent av kommunen.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

		Svar
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.10.3 Leverer du alt farlig avfall til godkjent mottak?

Hva er farlig avfall?

Farlig avfall er avfall som er skadelig for mennesker, dyr og miljø. Alle som oppbevarer, transporterer eller håndterer farlig avfall, skal treffe nødvendige tiltak for å unngå skade på mennesker, dyr og miljø.

Hold det farlige avfallet for seg selv

Farlig avfall skal ikke blandes sammen med annet avfall. Ulike typer farlig avfall skal heller ikke blandes sammen dersom det kan skade miljøet eller gjøre det vanskelig å håndtere avfallet videre på en god måte.

Lever alltid farlig avfall til et godkjent mottak.

Eksempler på farlig avfall er

- rester av plantevernmiddel
- oljerester
- spillolje
- malings- og lakkrester
- elektrisk og elektronisk avfall
- bly- eller nikkeldadmiumholdige batterier
- ikke rengjort tomemballasje

Emballasje som du har rengjort i tråd med veiledningen på etiketten, kan du levere sammen med annet avfall. Rester av biologiske preparater skal destrueres slik det er beskrevet på etiketten.

Har du mer enn 1 kilo farlig avfall i året?

I så fall skal du levere det til et godkjent mottak minst én gang per år. Enkelte steder kan man få en avtale om henting av farlig avfall.

El-avfall

Les mer om sortering av el-avfall på renas.no.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
Forurensningsloven	Lovkrav
Avfallsforskriften	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.10.4 Håndterer du organisk avfall slik at det ikke kan forurense vann eller skade ville dyr?

Kompost- eller lagerplasser for organisk avfall bør skjermes mot overflatevann og plasseres slik at mulig sigevann ikke når vannforekomster.

Det er ikke tillatt å samle avfall fra gårdsdrifta eller husholdningen i gårdsfyllinger. Avfallet vil tiltrekke seg ville dyr, og kan være til stor skade for dem.

Komposterer du avfall fra andre husholdninger eller gårdsbruk?

I så fall må du ha tillatelse fra fylkesmannen. For å få det må du oppfylle bestemte krav til kompostplassen og komposteringsprosessen. Kravene skal sikre at anlegget ikke fører til hygieniske ulemper eller miljøskade. Kompostplassen må ha støpt bunn og i noen tilfeller også en enkel takløsning. I tillegg stilles det krav til hvordan overflatevann og sigevann skal håndteres.

Produserer du mer enn ett tonn kompost i året?

Hvis du årlig produserer mer enn ett tonn tørrstoff kompost og denne brukes på arealer hvor det dyrkes vekster for salg, må du registrere komposten hos Mattilsynet.

Komposterer du slakteriavfall, animalsk industriavfall eller kasserte varepartier?

Da må du få komposteringsanlegget ditt godkjent av Mattilsynet.

Regler for brenning av avfall

Kommunen kan legge ned lokalt forbud mot åpen brenning av halmstubb på jordet og bråtebrenning (treavfall, kvist og gras). På arealer der det blir gitt tilskudd til endret jordarbeiding, kan det være et vilkår at halmen ikke brennes om høsten. Det er forbudt å brenne oppsamlet halm og fôrrester.

Landbrukskontoret har oversikt over lokale bestemmelser.

§ Krav

Forskrift om gjødselvarer	Lovkrav
---------------------------	---------

1.10.5 Leverer du annet produksjonsavfall til godkjent mottak?

Eksempler på produksjonsavfall er

- landbruksplast (bl.a. rundballeplast)
- metall
- papir
- papp
- bildekk og traktordekk
- bygg- og anleggsavfall

Det er forbudt å brenne produksjonsavfall åpent eller i småovner.

Produksjonsavfall skal ikke virke skjemmende eller være til skade for miljøet

Hvis du har etterlatt, tømt eller oppbevart produksjonsavfall slik at det kan virke skjemmende eller være til skade for miljøet, kan kommunen gi deg pålegg om å fjerne det, rydde det opp innen en viss frist eller dekke rimelige utgifter til fjerning eller opprydding av avfallet.

§ Krav

Forurensningsloven	Lovkrav
--------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.10.6 Bruker du landbruksfolie og annen emballasje fra leverandører som er medlem i Grønt Punkt Norge?

Sjekk fakturaer og regnskapsbilag

På fakturaer fra emballasjeverandører som er medlem, er det påført et miljøgebyr.

Hvilke leverandører du har brukt, vil du se på bilagene til regnskapet ditt. Er du usikker på om en leverandør er medlem, kan du be dem om å dokumentere det.

Hvorfor er dette viktig?

Medlemmene i Grønt Punkt Norge betaler et vederlag som blir brukt til ulike innsamlings- og gjenvinningsordninger for landbruksplast og annen emballasje. Hensikten er å sikre minst mulig forurensning og forsøpling fra landbruket.

Medlemsoversikt og mer informasjon

Du finner en oversikt over medlemmene i Grønt Punkt Norge og nyttig informasjon om kildesortering av landbruksplast på grontpunkt.no.

§ Krav

Grønt Punkt Norge AS	Bransjekrav
----------------------	-------------

1.11 ET KLIMAVENNLIG LANDBRUK

1.11.1 Har du en plan for vedlikehold og fornyelse av grøfteanlegg?

Gode grøfter er bra for både avlingene og klimaet

Godt grøftet jord legger grunnlaget for høyere avlinger med bedre kvalitet, og gode grøfter er et viktig tiltak innenfor integrert plantevern. For planerte arealer er gode grøfter et forskriftskrav.

Grøfting er også et viktig klimatiltak. Utredningen *Klimakur 2020* viste at forskjellen på god og dårlig drenerert jord kan redusere utslippene av lystgass med 0,35 kg CO₂-ekvivalenter per kg korn, mens det på eng kan redusere utslippene med 0,5 kg CO₂-ekvivalenter per kg gresstørrstoff.

§ Krav

Forurensningsforskriften	Lovkrav
--------------------------	---------

1.12 KULTURMINNER, KULTURLANDSKAP OG BIOLOGISK MANGFOLD-REGIONALE OG LOKALE MILJØBESTEMMELSER

1.12.1 Har du merket av kulturminner og andre verdifulle kulturlandskapselementer på skiftekartet for gården?

Kulturminner og områder som er viktige for det biologiske mangfoldet skal være avmerket på kartet og beskrevet.

Du kan laste ned kart fra hjemmesiden til Norsk institutt for bioøkonomi – nibio.no.

§ Krav

Kulturminneloven	Lovkrav
------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.12.2 Lar du det være igjen en vegetasjonssone mot vann som du ikke jordarbeider eller behandler med plantevernmidler?

2-metersgrense for jordarbeiding

Mot vassdrag med en årssikker vannføring og mot kanaler uten årssikker vannføring, skal du sette igjen en vegetasjonssone på minst 2 meter, målt horisontalt ved normal vannføring. Denne vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides. Kravet gjelder ikke mot kanaler som brukes på profilerte arealer; de regnes da som en del av profileringen.

3-metersgrense for plantevernmidler

For plantevernmidler gjelder en tilsvarende buffersonen på tre meter mot overflatevann. Vær oppmerksom på at for enkelte plantevernmidler kreves det en bredere sone enn 3 meter. Dette står i så fall på etiketten for de aktuelle plantevernmidlene.

§ Krav

Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav
-------------------------------	---------

1.12.3 Har du det siste året gjort tiltak som endrer på kulturminner, kulturlandskap eller biologisk mangfold, og har du i så fall gjort det i dialog med kommunen?

Eksempler på slike tiltak er

- å planere jordbruksarealer
- å dyrke nytt
- å bygge landbruksvei
- å sprøyte kantvegetasjon eller åkerholmer med plantevernmidler uten at det er et ledd i en skjøtelsesplan
- å fjerne åkerholmer, steingjerder eller gamle rydningsrøyser
- å dyrke opp eller fjerne ferdselsårer
- å lukke vassdrag eller legge dem i kanal
- å lukke åpne grøfter
- å dyrke opp skogsbryn, kantsoner eller andre restarealer mot innmark

Planering, nydyrking og veibygging

Du kan ikke planere, starte nydyrking, bygge eller bygge om landbruksveier uten en plan som er godkjent av kommunen. Før du setter i gang slike tiltak, må du derfor sende en forenklet søknad med kart til kommunen.

Plantevernmidler

Plantevernmidler skal brukes og håndteres slik at de ikke når grunnvann og vassdrag (bekker, elver og vann). Kantsoner og åkerholmer skal ikke behandles med plantevernmidler, med mindre det er et planlagt skjøtseiltak i kulturlandskapet. I så fall må du innhente tillatelse fra kommunen.

Gode løsninger og vern av viktige verdier

Formålet med forskriftene som regulerer bakkeplanering, nydyrking og bygging av landbruksveier, er å sikre at slike tiltak planlegges og gjennomføres på en måte som gir landbruksfaglig gode helhetsløsninger. Samtidig skal hensynet til miljøverdier som biologisk mangfold, kulturminner, friluftsliv og landskapsbilde vektlegges.

§ Krav

Forurensningsforskriften	Lovkrav
Forskrift om plantevernmidler	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.12.4 Dersom det finnes fredede kulturminner på gården, ivaretar du disse med en tilhørende sikringsone?

Ikke gjør noe uten tillatelse

Du må ikke sette i gang tiltak som kan skade eller ødelegge fredede kulturminner, uten å ha innhentet tillatelse på forhånd. Det er ikke tillatt å grave ut, flytte, forandre, dekke til, skjule eller på annen måte skjemme fredede kulturminner.

Samme bruk som tidligere er tillatt

Marka over et fredet kulturminne kan fortsatt brukes til beite eller innmark dersom den har vært brukt til dette tidligere, og dersom kulturminnemyndighetene^[1] ikke bestemmer noe annet. Du kan pløye og bearbeide jorda til samme dybde som tidligere.

Minst 5 meter sikringsone

Alle fysiske fredede kulturminner skal være omgitt av en sikringsone for vern mot inngrep. Sikringssonen skal være minst 5 meter bred regnet fra kulturminnets synlige eller kjente ytterkant.

Fredede bygninger

Å ivareta fredede bygninger innebærer å ta vare på dem og vedlikeholde dem på en forsvarlig måte.

^[1] Regional kulturminneforvaltning, dvs. kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen og Sametingets miljø- og kulturvernavdeling.

§ Krav

Kulturminneloven	Lovkrav
------------------	---------

1.12.5 Dersom fylkesmannen har gitt bestemmelser om jordarbeidingsrutiner eller liknende tiltak i områder med erosjonsfare, følger du disse bestemmelsene?

Dersom jorda på en landbrukseiendom som du disponerer, ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfeltet til et sårbart vassdrag eller kystområde, kan fylkesmannen bestemme at du må følge bestemte jordarbeidingsrutiner eller gjennomføre liknende tiltak, for eksempel å etablere grasdekte vannveier eller vegetasjonssoner. Fylkesmannen kan fastsette tiltakene i forskrift eller som enkeltvedtak.

§ Krav

Jordlova	Lovkrav
----------	---------

1.12.6 Dersom kommunen har gitt særskilte miljøbestemmelser av betydning for drifta, følger du disse?

I områder med spesielle miljøproblemer, for eksempel at drikkevannskilder er forurenset eller står i fare for å bli det, kan kommunen fastsette lokale bestemmelser. Spør kommunen hvis du lurer på om det finnes lokale miljøbestemmelser knyttet til jordbruksdrift.

Eksempler på lokale bestemmelser er

- kommunal forskrift om forbud mot bakkeplanering
- kommunal forskrift om avgrensning av spredeperiode for husdyrgjødsel
- kommunal forskrift om forbud mot åpen brenning og brenning av avfall i småovner

§ Krav

Forskrift om organisk gjødsel	Lovkrav
-------------------------------	---------

1.13 MELDEPLIKTIG UGRESS OG PLANTESKADEGJØRERE

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.13.1 Er du kjent med at du skal melde fra til Mattilsynet hvis du vet eller mistenker at det finnes meldepliktige skadegjørere på jord (egen eller leid) som du bruker i produksjonen eller planter du dyrker?

Visse sorter skadegjørere plikter du å melde ifra om til Mattilsynet. Hvilke sorter det dreier seg om, finner du i vedlegg 1 og 2 til *forskrift om plantehelse*. Meldeplikten gjelder både for jord du eier, og for jord du leier.

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
--------------------------	---------

1.13.2 Er du kjent med at du plikter å opplyse samarbeidspartnere og andre som du låner/leier bort eller overdrar jord til, dersom du kjenner til forekomster av meldepliktige skadegjørere?

Ved maskinsamarbeid mellom smittet og ikke smittet driftsenhet kan det ved påvisning av en meldepliktig skadegjører medføre at begge driftsenheter blir påført restriksjoner.»

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
--------------------------	---------

1.13.3 Har du rutiner for å bekjempe/utrydde og hindre spredning av meldepliktige skadegjørere?

Det er viktig å jobbe for å hindre spredning og redusere mengden av skadegjørere som floghavre og annet ugras. Bruk av samme redskaper på flere gårder er en av de vanligste årsakene til at skadegjørere sprer seg. Gode rutiner for rengjøring av maskiner og utstyr er derfor avgjørende. Å skifte mellom ulike vekster på samme jordteig (vekstskifte) kan også være et viktig tiltak.

§ Krav

Forskrift om plantehelse	Lovkrav
Forskrift om floghavre	Lovkrav

1.13.4 Har du dokumentert kjente forekomster av meldepliktige skadegjørere på skiftekart og/eller ved koordinatfastsetting?

For å kunne bekjempe skadegjørere trenger du en god oversikt over hvor de finnes. Dette sikrer du best ved å dokumentere det på skiftekart eller ved koordinatfastsetting.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

1.13.5 Har du arkivert vedtaksbrev og analyseresultater om meldepliktige skadegjørere?

Har du fått et vedtaksbrev fra Mattilsynet som pålegger deg å gjennomføre bestemte tiltak fordi det er funnet meldepliktige skadegjørere hos deg? Ta i så fall vare på brevet og arkiver det sammen med aktuelle analyseresultater knyttet til vedtaket.

§ Krav

Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere	Lovkrav
---	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

1.13.6 Har du kontrollert om du har høsehirse på gården og i så fall bekjempet den?

Høsehirse (*Echinochloa crus-galli*) er et ugras som sprer seg raskt, og som kan etablere seg i de fleste kulturer. Tidligere fantes høsehirse bare i kystområdene; men nå finnes den også lenger innover i landet

Slik bekjemper du høsehirse

Pass på at kulturen har gode vekstbetingelser, det gir vekstene et godt grunnlag for å konkurrere mot høsehirsens. Det er viktig at bekjempelsen gjøres helt ut i radkulturene. Vi ser ofte god bekjempelse inne i åkeren, mens det fortsatt vokser høsehirse i kanten.

Les mer om høsehirse på Norsk Landbruksrådgivning sine nettsider **nlr.no**.

§ Krav

Endringer i forskrift om såvarer og forskrift om floghavre – mindre omfattende virkeområde, innføring av nulltoleranse for høsehirse mv.	Lovkrav
--	---------

1.14 SMITTEFOREBYGGING VED KJØP AV BRUKT UTSTYR

1.14.1 Kan du dokumentere at brukt utstyr som du har kjøpt fra utlandet, var rengjort og eventuelt desinfisert før det ble sendt til Norge, og at denne behandlingen ble gjentatt etter at du mottok utstyret?

Import av brukt utstyr til husdyr- og planteproduksjon kan utgjøre en risiko for spredning av dyresykdommer og planteskadegjørere. Dette gjelder jordarbeidings- og høstestyr, alle typer innredning, gulv, melkeutstyr, fôringsutstyr, utstyr til håndtering av gjødsel og annet utstyr som har vært i kontakt med jord, dyr eller avføring fra dyr i andre land.

Reduser risikoen for å spre sykdommer og skadegjørere

For å redusere denne risikoen skal alt slikt utstyr være rengjort og eventuelt desinfisert med anerkjente metoder og godkjente desinfeksjonsmidler før det sendes til Norge. Dokumentasjon/sunnhetssertifikat på at utstyret er rengjort og eventuelt desinfisert, skal følge med når utstyret ankommer mottakeren i Norge. Du må også vaske og eventuelt desinfisere utstyret på nytt etter at det ankommer hos deg. Deretter skal det stå tørt i minimum 14 dager før det tas i bruk.

§ Krav

Forskrift om forbud mot innførsel av dyr og smitteførende gjenstander	Lovkrav
---	---------

1.15 SKADEGJØRERE I HUSDYRRROM, LAGER, SORTERINGS- OG FOREDLINGSROM

1.15.1 Forebygger og bekjemper du skadedyr?

Du skal drive systematisk forebyggende arbeid mot skadegjørere. Hvis du likevel har problemer med skadedyr (for eksempel mus, rotter og fugler) som kan påvirke mattryggheten eller produktkvaliteten, skal du notere hva problemet er, hvor problemet er, og hva du gjør for å løse det.

§ Krav

Forskrift om skadedyrbekjempelse	Lovkrav
Mattilsynet om gnagermidler	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

 1.15.2 Dersom du har observert skadedyr som kan gå utover mattryggheten, har du dokumentert omfanget, hvor de finnes og har du satt i gang tiltak for å bekjempe dem?

Dersom du får skadedyrproblemer som kan gå utover mattryggheten, og som du ikke klarer å løse med ordinære bekjempelsestiltak, skal du ha en rutine for å registrere og iverksette tiltak som raskt og effektivt sikrer mattryggheten og fjerner andre utfordringer skadedyr medfører

§ Krav

Næringsmiddelhygieneforskriften	Lovkrav
---------------------------------	---------

 1.15.3 Har du dokumentert hvilke skadedyrmidler du bruker, og hvor de er plassert?

Du skal dokumenteres hvilke skadedyrmidler du har brukt, og hvor de er plassert. Dette kan du gjøre på et kart eller ved hjelp av en enkel skisse. Bruker du skadedyrmidler merket med «kun for godkjente skadedyrbekjempere og andre personer med særskilt autorisasjon» krever det at du har eget tilleggsbevis for gnagemidler.

§ Krav

Forskrift om skadedyrbekjempelse	Lovkrav
Mattilsynet om gnagemiddel	Lovkrav

1.16 REKLAMASJONER

 1.16.1 Arkiverer du eventuelle tilbakemeldinger om kvalitetsavvik?

Ved reklamasjoner og/eller kvalitetstrekk på produkter er det viktig å arbeide for å rette opp påviste feil og mangler slik at du unngår disse i framtida. Du skal dokumentere kvalitetsavviket og hvordan du har rettet det opp.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt